

ELEGIE MIŁOSNE

TIBULLUS

ELEGIE MIŁOSNE

Przekład, wprowadzenie i komentarz:
Aleksandra Arndt

Tytuł oryginału łacińskiego: *Albii Tibulli carmina*

Recenzja: dr Aleksandra Klęczar

Redakcja: Aldona Ibek

Publikacja dofinansowana przez
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Marka Homini jest częścią
Wydawnictwa Benedyktynów Tyniec

Kraków 2015

ISBN 978-83-7354-595-3

© Copyright by Aleksandra Arndt
© Copyright for this edition by Tyniec
Wydawnictwo Benedyktynów
ul. Benedyktyńska 37, 30-398 Kraków
tel.: +48 (12) 688-52-90; tel./fax: +48 (12) 688-52-91
e-mail: zamowienia@tyniec.com.pl
www.tyniec.com.pl

Druk i oprawa:
Tyniec Wydawnictwo Benedyktynów
druk@tyniec.com.pl

Spis treści

Podziękowania	9
Wykaz skrótów	11
Wprowadzenie	15
Tibullus rzymski, Tibullus afrykański	34
Tibullus europejski	39
Tibullus pruski, sarmacki, polski...	44
Tibullus po polsku	55
Bibliografia do Wprowadzenia	65

Elegie miłosne.

Przekład z komentarzem

I 1 Wieś i dziewczyna	69
Przypisy	73
I 2 Na służbie u Wenus	89
Przypisy	94
I 3 Podróże w wyobraźni	111
Przypisy	116
I 4 Lekcje miłości Priapa	133
Przypisy	137
I 5 Czarowność	149
Przypisy	153
I 6 Niewierność	167
Przypisy	171
I 7 Elegia egipska	183
Przypisy	187

I 8 Elegia pocałunków	199
Przypisy	203
I 9 Elegia złota	215
Przypisy	219
I 10 Wojna i pokój	227
Przypisy	231
II 1 Wiejskie święto	239
Przypisy	244
II 2 Elegia na urodziny	259
Przypisy	262
II 3 Elegia westchnień	267
Przypisy	271
II 4 W miłosnej niewoli	283
Przypisy	287
II 5 Elegia rzymska	297
Przypisy	302
II 6 W miłosnej służbie wojskowej	325
Przypisy	328
Ilustracja <i>Tibullus przy Delii</i>	339
Mapa Basenu Morza Śródziemnego w czasach Tibullusa	341
Mapa Italii w czasach Tibullusa (fragment)	342
Mapa Rzymu w czasach Tibullusa (zarys)	343
Bibliografia do przekładu	345
Indeks imion własnych osób i postaci mitologicznych	353

Marcie N. i Mischy H.

Podziękowania

Serdeczne podziękowania za wnikliwą lekturę całej książki, cenne spostrzeżenia i sugestie kieruję pod adresem mojej recenzentki, dr Aleksandry Klęczar. W dalszej kolejności dziękuję również dr Teodozji Wikarjak za wartościowe komentarze w kwestii realiów rzymskich i geografii starożytnej oraz dr. Radosławowi Piętce za twórcze rozmowy na temat pieśni II 5. Ponadto, dziękuję prof. dr. hab. Sławomirowi Breiterowi i prof. dr. hab. Jarosławowi Włodarczykowi za naukowe komentarze do wzmiankowanych w elegiach zjawisk astronomicznych, prof. dr. hab. Lucynie Stankiewicz za znaczące uwagi z zakresu najdawniejszych kultów rzymskich oraz dr. Wojciechowi Stawikowskiemu za szczegółowe wyjaśnienia do napomykanych w elegiach procesów geologicznych. Podziękowania składam wreszcie prof. dr. hab. Piotrowi Urbańskiemu za pomoc w nawiązaniu kontaktu z wydawnictwem Homini oraz prof. dr. hab. Elżbiecie Wesołowskiej i Leszkowi Wysockiemu za błyskotliwe porady natury translatorskiej.

Pragnę zaznaczyć, iż na jakość przekładu pieśni, zwłaszcza zaś komentarza do nich oraz Wprowadzenia, istotny wpływ miały kwerendy w Bibliotece Narodowej w Madrycie (2013 r. i 2014 r.), współfinansowane z Funduszu dla Młodych Naukowców, oraz pobyt na stypendium Fundacji HARDT w Genewie (2015 r.).

Aleksandra Arndt

Wykaz skrótów

Dzieła autorów starożytnych

- Aen.* = *Aeneis*, 'Eneida'
Agr. (Cyceron) = *De lege agraria*, 'O prawie rolnym'
Agr. (Katon Starszy) = *De agri cultura*, 'O gospodarstwie wiejskim'
Am. = *Amores*, 'Miłostki' (lub 'Pieśni miłosne')
Anth. Pal. = *Anthologia Palatina*, 'Antologia Palatyńska'
Apol. = *Apologia*, 'Apologia' (lub 'O magii')
Ars (Horacy) = *De arte poetica*, 'O sztuce poetyckiej'
(lub 'List do Pizonów')
Ars (Owidiusz) = *Ars amatoria*, 'Sztuka kochania'
Asin. = *Asinaria*, 'Osły' (lub 'Komedia ośła')
Aul. = *Aulularia*, 'Misa pełna złota' (lub 'Skarb')
Aur. = *Vita Aureliani*, 'Żywot Aureliana'
Bel. Civ. = *Bella Civilia*, 'Wojny domowe'
Caes. = *Caesar*, 'Żywot Cezara'
Carm. (Horacy) = *Carmina*, 'Pieśni'
Carm. (Sydoniusz Apolinary) = *Carmina*, 'Utwory poetyckie'
Carm. saec. = *Carmen saeculare*, 'Pieśń wiekowa'
Ch. = *Choephoroi*, 'Ofiarnice'
Clu. = *Pro Cluentio*, 'W obronie Aulusa Kluencjusza Habitusa'
Curc. = *Curculio*, 'Wółek zbożowy'
Dial. = *Dialogorum libri 12*, 'Dialogi zebrane w 12 księgach'
Div. = *De divinatione*, 'O wróżbiarstwie'
Dom. = *De domo sua ad pontifices*, 'Mowy za swym domem
do kapłanów'

- Ecl.* = *Eclogae*, 'Bukoliki' (lub 'Sielanki')
- Ep.* = *Epigrammata*, 'Epigramy'
- Epist.* (Seneka Młodszy) = *Epistulae ad Lucilium*, 'Listy moralne do Lucyliusza'
- Epist.* (Sydoniusz Apolinary) = *Epistulae*, 'Listy'
- Epod.* = *Epodon liber*, 'Księga epodów'
- Eun.* = *Eunuchus*, 'Eunuch'
- Fast.* = *Fasti*, 'Fasti. Kalendarz poetycki'
- Georg.* = *Georgica*, 'Georgiki'
- Gram.* = *De grammaticis et rhetoribus*, 'O gramatykach i retorach'
- Grg.* = *Gorgias*, 'Gorgiasz'
- Har.* = *De haruspicum responso*, 'Mowa o odpowiedziach wieszczbiarzów'
- Her.* = *Heroides*, 'Heroidy' (lub 'Listy heroin')
- Hymn.* = *Hymni*, 'Hymny'
- Id.* = *Idyllia*, 'Idylle'
- Il.* = *Ilias*, 'Iliada'
- In Pis.* = *In Pisonem*, 'Mowa przeciwko Lucjuszowi Kalpurniuszowi Pizonowi'
- Inst.* = *Divinae institutiones*, 'Podstawy nauki Bożej'
- Ion* = 'Ijon'
- Iul.* = *Divus Iulius*, 'Boski Juliusz'
- Ling.* = *De lingua Latina*, 'O języku łacińskim'
- Med.* = *Medea*, 'Medea'
- Merc.* = *Mercator*, 'Kupiec'
- Met.* = *Metamorphoses*, 'Metamorfozy' (lub 'Przemiany')
- Nub.* = *Nubes*, 'Chmury'
- Od.* = *Odyssea*, 'Odyseja'
- Oed.* = *Oedipus*, 'Król Edyp'
- Ol.* = *Olympionikai*, 'Ody olimpijskie'
- Op.* = *Opera et dies*, 'Prace i dni'
- Or.* = *Orestes*, 'Orestes'
- P.* = *Pythionikai*, 'Ody pytyjskie'

- Pax* = 'Pokój'
Pers. = *Persae*, 'Persowie'
Phaedr. = *Phaedra*, 'Fedra'
Phaen. = *Phaenomena*, 'Fajnomena'
Phd. = *Phaedo*, 'Fedon'
Phorm. = *Phormio*, 'Formion'
Po. = *Poetica*, 'Poetyka'
Pont. = *Epistulae ex Ponto*, 'Listy z Pontu'
R. = *Respublica*, 'Państwo'
Ran. = *Ranae*, 'Żaby'
Rem. = *Remedia amoris*, 'Lekarstwa na miłość'
Rud. = *Rudens*, 'Lina'
Rust. = *De re rustica*, 'O gospodarstwie wiejskim'
Sat. = *Sermones*, 'Satyry'
Silv. = *Silvae*, 'Sylwy'
Theb. = *Thebais*, 'Tebaida'
Theog. = *Theogonia*, 'Teogonia' (lub 'Narodziny bogów')
Trist. = *Tristia*, 'Żale'
Truc. = *Truculentus*, 'Gbur'
Ver. Hist. = *Vera Historia*, 'Prawdziwa historia'
Verr. = *In Verrem*, 'Przeciwko Gajuszowi Werresowi'

Inne

CGL = *Corpus Grammaticorum Latinorum*